

שיעור שאלות תשובות דיני עונשין

עו"ד דניאל פרץ

**אסור להעתיק, לצלם, להקליט או להסריט את התכנים, כולם או חלקם ,
שיוצגו לכם להלן ללא אישור מפורש ובכתב מאורטל רייסמן .**

הנושא: עבירות חוץ

שאלה:

כפי שהבנתי, סעיף 16 עוסק במצב של אמנה בינלאומית פתוחה – ואם ישראל התחייבה לאמנה כזו, אז ניתן להטיל עונש גם על תושב מדינה זרה (למשל תושב גרמניה). לא היה לי ברור האם הכוונה היא שאפשר להטיל עליו עונש חמור יותר, או שמדובר בכלל על עצם האפשרות להטיל עליו עונש בישראל.

בנוסף, גם סעיף 17 לא היה לי ברור עד הסוף, ואשמח להסבר מדויק עליו כדי להבין את ההבדל ביניהם.

תשובה:

סעיף 16 – קובע כי דיני העונשין של ישראל יחולו על עבירות-חוץ שישראל התחייבה באמנות בינלאומיות רב-צדדיות להעניש עליהן.

אין חשיבות לזהות העברין (גם אם אינו אזרח ישראלי או תושב ישראל).

אין חשיבות למקום ביצוע העבירה (גם אם בוצעה בחו"ל, ללא קשר לישראל).

למעשה, מדובר בהחלה רחבה ביותר של דיני העונשין, שנובעת ממחויבות ישראל לקהילה הבינלאומית. הרציונל: עבירות חמורות הפוגעות בכלל האנושות, ולכן לכל מדינה יש סמכות להעמיד לדין.

הנושא: עבירות חוץ

המשך תשובה:

סעיף 17 – מאפשר לישראל להרחיב את תחולת דיני העונשין שלה על עבירות חוץ גם מעבר למסגרת הקבועה בסעיף לעיל, בתנאי שישנה בקשת הסגרה או טיפול מצד מדינה זרה + העבירה היא גם עבירה לפי דיני המדינה הזרה + החשוד נמצא בישראל והוא תושב ישראל (לא בהכרח אזרח) + המדינה הזרה מוותרת על תחולת דיניה – בתנאי שישראל תמצה את ההליך כאן.

כאן חלה המגבלה אליה התכוונת: בישראל לא יוטל עונש חמור מזה שניתן במדינה הזרה. יתר התנאים ייקבעו באמנה בינלאומית על בסיס של הדדיות.

הסעיף זה מעניק לישראל גמישות: היא יכולה, בהסכמה הדדית, לנהל הליכים פליליים נגד חשוד על עבירה שבוצעה מחוץ לישראל, גם אם אין לה סמכות "טבעית" לפי הכללים הרגילים. זוהי מעין "תחולה בהשאלה" שמבוססת על הסכמים בינלאומיים.

הנושא: עבירות חוץ

שאלה:

אם נעברה עבירה מחוץ לגבולות ישראל כנגד אזרח ישראלי, איזה סעיף רלוונטי - 13(ב) או 14(א)?
האם ניתן להרחיב את ההבדל בין שני הסעיפים?

תשובה:

אם נעברה עבירה מחוץ לגבולות ישראל כנגד אזרח ישראלי – תלוי בסוג העבירה.

ככלל, נפנה לסעיף 13 לפיו דיני העונשין של ישראל יחולו על עבירות חוץ נגד חיי אזרח ישראלי, תושב ישראל או עובד ציבור, גופו, בריאותו, חירותו או רכושו – באשר הוא כזה.

כלומר, עצם היות הקורבן אזרח ישראלי (גם מחוץ לישראל) מאפשר להחיל את הדין הפלילי הישראלי.

בעוד שסעיף 14 מחיל תחולה מצומצמת יותר, אמנם הוא נועד למצבים דומים אבל הוא מותנה:

הוא חל כאשר נעברה עבירת חוץ נגד חיי אזרח/תושב ישראל (העונש עליה בישראל שנה מאסר או יותר) וכדי שיחול:

- העבירה חייבת להיות גם עבירה לפי דיני המדינה שבה נעברה (דרישת זהות כפולה).
- אסור שיהיה סייג לאחריות באותה מדינה.
- האדם לא נשפט/ריצה עונש על כך שם.

הנושא: עבירות חוץ

המשך תשובה:

הרחבה על סעיף 13:

עיקרון: מדינת ישראל קובעת שדיניה הפליליים יחולו גם על עבירות שנעשו מחוץ לישראל, אם הן פוגעות בערכים חשובים במיוחד – כמו ביטחון המדינה, יהודים באשר הם יהודים, או מוסדות ציוניים.

- 13(א): דיני העונשין של ישראל יחולו על עבירות שבוצעו מחוץ לישראל, אם הן פוגעות באחד מהתחומים הבאים:
- ביטחון המדינה, יחסי החוץ שלה או סודות מדינה (למשל: ריגול למען מדינת אויב גם אם נעשה מחוץ לישראל).
 - סדרי המשטר – כל ניסיון לפגוע במוסדות השלטון או בסדר החוקתי.
 - הפעילות התקינה של רשויות המדינה – פגיעה בעובדי מדינה, שליחים רשמיים וכדומה.
 - רכוש המדינה, הכלכלה שלה או קשריה התחבורתיים והתקשורתיים עם מדינות אחרות.
 - רכוש, זכויות או פעילות של גופים ציוניים (הוגדרו בס"ק ג').

הנושא: עבירות חוץ

המשך תשובה:

הרחבה על סעיף 13:

13(ב): דיני העונשין של ישראל יחולו גם אם העבירה נעשתה בחו"ל נגד:

- אזרח ישראלי או תושב ישראל – כל פגיעה בחייו, גופו, בריאותו, חירותו או רכושו, רק כי הוא כזה (לדוג' פגיעה באזרח ישראלי שנמצא בחו"ל).
- יהודי באשר הוא יהודי או מוסד יהודי באשר הוא כזה – כלומר, הגנה על יהודים בעולם, גם אם אין להם אזרחות ישראלית (למשל: תקיפת בית כנסת באירופה בשל שנאה לעם היהודי).

13(ב): כל עבירה על חוק איסור הכחשת השואה (גם אם נעשתה בחו"ל), כפופה לדין הפלילי בישראל.

13(ג): הגדרת האיגודים והגופים מהס"ק (א)(5) – כלומר, אילו גופים ציוניים מוגנים גם מחוץ לישראל:

- ההסתדרות הציונית העולמית
- הסוכנות היהודית
- קרן קיימת לישראל
- קרן היסוד
- כל גוף מבוקר (למשל מוסדות ציבור שזכאים לפיקוח מבקר המדינה)

הנושא: עבירות חוץ

המשך תשובה:

הרחבה על סעיף 14:

עיקרון: מדינת ישראל מגינה על אזרחיה ותושביה גם מחוץ לגבולותיה – אך תחולה זו מותנית בתנאים מסוימים.

14(א): הדין הפלילי הישראלי חל על עבירה שבוצעה מחוץ לישראל, אם הקורבן הוא אזרח ישראלי או תושב ישראל, והעבירה חמורה יחסית – כלומר העונש עליה הוא מאסר של שנה או יותר.

14(ב): אם העבירה בוצעה במדינה אחרת, יש תנאים נוספים:

- עקרון הדו-פליליות – העבירה חייבת להיות גם עבירה באותה מדינה.
- אין סייג לאחריות – למשל: אם לפי דיני אותה מדינה, הפוגע היה קטין ולכן אינו נושא באחריות פלילית – לא ניתן להעמידו לדין בישראל.
- אין זיכוי או ריצוי עונש במדינה הזרה – אם האדם כבר נשפט וזוכה, או אם הורשע אך נשא את עונשו – ישראל לא תעמיד אותו לדין בשנית.

14(ג): אין עונש חמור יותר ממה שניתן היה להטיל באותה מדינה בה נעשתה העבירה. כלומר – ישראל לא תטיל עונש חמור מהעונש המקסימלי באותה מדינה, גם אם דיניה מחמירים יותר.

הנושא: עבירות חוץ

שאלה:

בסעיף 15(ב) לחוק העונשין מצוין כי הסייג של סעיף 14(ב)(1) לא יחול על אזרח ישראלי. אבל למדנו שסייג לא יחול על תושב + אזרח ישראלי. אשמח בבקשה לתשובה אם זה אזרח או תושב ואזרח.

תשובה:

סעיף 14: גם אם העבירה נעשתה מחוץ לישראל, דיני העונשין של ישראל יחולו – אם הקורבן הוא אזרח או תושב ישראלי.

סעיף קטן (א): החוק הפלילי הישראלי יחול על עבירה שנעברה מחוץ לישראל אם:

- הקורבן הוא אזרח או תושב ישראלי.
- מדובר בעבירה נגד חיו, גופו, בריאותו או חירותו של הקורבן.
- העבירה היא חמורה – עונשה המקסימלי שנה מאסר או יותר.

סעיף קטן (ב): כדי שישראל תוכל להחיל את דיניה הפליליים במקרה כזה, שלושת התנאים הבאים חייבים להתקיים:

- כפילות פלילית – המעשה הוא גם עבירה לפי דיני אותה מדינה.
- אין פטור לפי דיני אותה מדינה – למשל, חסינות או אחריות מופחתת.
- הנאשם לא נשפט או נשא עונש באותה מדינה – אם זוכה או ריצה את עונשו – אין כפל ענישה בישראל.

סעיף קטן (ג): בישראל לא יוטל עונש חמור יותר ממה שהיה ניתן להטיל במדינה בה בוצעה העבירה.

הנושא: עבירות חוץ

המשך תשובה:

סעיף 15: כאשר האדם שביצע את העבירה מחוץ לישראל הוא אזרח או תושב ישראל – גם אז דיני העונשין של ישראל יחולו.

סעיף קטן (א): דיני העונשין של ישראל יחולו על עבירת פשע או עוון (עבירות יותר חמורות) שביצע אזרח/תושב ישראל. זה תקף אם הוא היה אזרח/תושב בעת ביצוע העבירה או לאחר מכן. אם הוסגר ונתן את הדין במדינה אחרת – החוק הישראלי לא יחול עליו שוב (למניעת כפל ענישה).

סעיף קטן (ב): הסייגים שבסעיף 14(ב) ו-14(ג) יחולו גם כאן – כלומר, למשל: הדרישה שהמעשה יהווה עבירה גם לפי החוק המקומי, ועוד. אבל יש חריגים מיוחדים – כלומר, גם אם המעשה אינו עבירה במדינה הזרה, החוק הישראלי כן יחול על העבירות האלה אם ביצע אותן אזרח ישראלי:

- ריבוי נישואין – סעיף 176 (פוליגמיה).
- עבירות מין בקטינים – לפי סימן י' בפרק ח'.
- שוחד לעובד ציבור זר – סעיף 291א.
- הברחת אדם מישראל – סעיף 370.
- עידוד לעזוב את המדינה לצורכי זנות או עבדות – סעיף 376ב.
- סחר בבני אדם – סעיף 377א.

כלומר: גם אם במדינה זרה העבירות האלו אינן נחשבות לעבירה, בישראל הן ייחשבו לפליליות אם בוצעו על ידי אזרח ישראלי.

הנושא: צדדים לעבירה

שאלה:

מה ההבדל בין משדל לבין מבצע באמצעות אחר?

תשובה:

מבצע באמצעות אחר – אדם שגורם לאחר לבצע עבירה בשמו, כשהאחר אינו אחראי פלילית. מדובר במצב שבו האדם העיקרי משתמש באדם אחר ככלי לביצוע העבירה, כשהאחר אינו אחראי פלילית מסיבה כלשהי. החוק מפרט את המצבים שבהם אדם אחר משמש כ"כלי" בלבד, למשל:

- קטינות או אישפיות הדעת – כשהמבצע משתמש בקטין או בחולה נפש לביצוע העבירה.
- העדר שליטה – כשהאחר פעל בלי שליטה עצמית (למשל, תחת השפעת סם שניתן לו).
- ללא מחשבה פלילית – כשהאחר לא התכוון או לא הבין שהוא מבצע עבירה.
- טעות במצב דברים – כשהאחר טועה וחושב שמעשהו מותר.
- כורח או צידוק – כשהאחר פעל מתוך אילוץ או סיבה המצדיקה את מעשהו.

משדל – אדם שאינו מבצע בעצמו, אך גורם לאחר להחליט לבצע עבירה – נחשב משדל. מדובר בהשפעה נפשית או רגשית על אדם אחר, כדי לגרום לו לרצות לבצע עבירה. המשדל אחראי גם אם לא השתתף פיזית בעבירה, ויתכן שיענש כמבצע עצמו (לפי סעיף 31 לחוק).

הנושא: עבירה התנהגותית

שאלה:

כיצד סעיף 284 לחוק העונשין, העוסק בעובד ציבור, מהווה עבירה התנהגותית, ובאילו אופנים זה בא לידי ביטוי?

תשובה :

כדי להרשיע בעבירה לפי סעיף 284 לחוק העונשין, התביעה צריכה להוכיח את הרכיבים הבאים :

1. עובד ציבור – הסעיף חל רק על מי שמוגדר "עובד ציבור".
2. מעשה מרמה או הפרת אמונים – אין דרישה שזו תהיה עבירה אחרת (כמו שוחד או גניבה), אלא די בהתנהגות לא תקינה הפוגעת באמון הציבור :
מרמה – מעשה של הטעיה, שקר, הסתרה מכוונת.
הפרת אמונים – פעולה לא הוגנת, בלתי ישרה או שיש בה ניגוד עניינים, גם אם אין בה שקר מובהק.
3. במילוי תפקידו – המעשה צריך להיות קשור לתפקיד הציבורי של הנאשם, לא בחייו הפרטיים.
4. פגיעה בציבור – נדרש שהמעשה יפגע באינטרס הציבורי או באמון הציבור ברשויות השלטון.
5. גם אם לא עבירה נגד יחיד – ייחוד הסעיף הוא שהוא חל גם כשאין נפגע פרטי ברור, אלא פגיעה כללית בציבור ובאמון במערכת.

הנושא : חזקת המודעות וחזקת הכוונה

שאלה:

מה ההבדל בין חזקת המודעות וחזקת הכוונה?

תשובה :

חזקת המודעות: "מודעות" במסגרת המשפט הפלילי מתייחסת למצב שבו הנאשם היה מודע לנסיבות או לתוצאה האפשרית של מעשיו. במקרים מסוימים, החזקה הזו נבנית לפי מבחן האדם הסביר, אך יש לה גם מימד של התנהגות המכוונת לתוצאה.

מדובר בהבנה של האדם כי מעשיו עלולים להוביל לתוצאה מסוימת, אך הוא עדיין ממשיך בפעולה למרות ההבנה הזו. החזקה המשפטית מתייחסת למקרים שבהם ניתן להניח שאדם היה צריך להיות מודע לתוצאה או לנסיבות, גם אם הוא לא הודה בכך במפורש.

במקרה של עבירות תוצאתיות, החוק דורש שהנאשם יהיה מודע לכך שמעשיו עשויים להוביל לתוצאה מסוימת, גם אם לא כיוון לכך במכוון. זו הנקודה שמבדילה את החזקה הזו ממבחן ההתנהגות הסבירה הפשוט.

לסיכום : חזקת המודעות עוסקת במודעות של הנאשם לאפשרות התוצאה של מעשיו.

הנושא: חזקת המודעות וחזקת הכוונה

המשך תשובה:

חזקת הכוונה: עבירות תוצאתיות עם דרישת כוונה כיסוד נפשי: יש לנו סעיף ש"עוזר" לנו הקובע חזקת הכוונה... אדם מוחזק כמתכוון עת צפה מראש את התרחשות התוצאות כאפשרות קרובה לוודאי (20(ב)).

מה קורה במצב שבו יש לנו עבירת התנהגות עם כוונה מיוחדת ואנחנו לא מצליחים לגרום לחשוד להודות שהיה לו מניע נוסף להתנהגות? הרי לא נוכל להשתמש בחזקת הכוונה שקבועה בסעיף כי היא חזקה שניתנת רק לעבירות תוצאה... במצב כזה במקום שאין מחוקק יש פוסק ושם נכנסת לתמונה הלכת הצפיות אשר נותנת לנו אפשרות לבקש מהשופט לראות את מי שצפה שמעשיו יובילו להתרחשות התוצאה כאפשרות קרובה לוודאי, רואים אותו כמי שהתכוון לגרום לה.

הנושא: חזקת המודעות וחזקת הכוונה

שאלה:

מה זה מישור חפצי והכרתי?

תשובה:

המישור החפצי: המחשבה הפלילית מתחלקת ל-2 רכיבים – המישור ההכרתי (מודעות) + המישור החפצי (כוונה או פזיזות). המישור החפצי מתחבר באופן ישיר להסבר מעלה המתייחס לחזקת הכוונה, הלכת הצפיות וכן גם לפזיזות.

הנושא: חזקת הצפיות

שאלה:

האם חזקת המודעות זה חזקת הצפיות?

תשובה:

חזקת המודעות: "מודעות" במסגרת המשפט הפלילי מתייחסת למצב שבו הנאשם היה מודע לנסיבות או לתוצאה האפשרית של מעשיו. במקרים מסוימים, החזקה הזו נבנית לפי מבחן האדם הסביר, אך יש לה גם מימד של התנהגות המכוונת לתוצאה.

במקרה של עבירות תוצאתיות, החוק דורש שהנאשם יהיה מודע לכך שמעשיו עשויים להוביל לתוצאה מסוימת, גם אם לא כיוון לכך במכוון. זו הנקודה שמבדילה את החזקה הזו ממבחן ההתנהגות הסבירה הפשוט.

ההבדל הוא המודעות היא לאפשרות שתקרה ביחס לעבירות התנהגות או תוצאה לא רק ביחס לתוצאה. לא כל העבירות הן תוצאתיות.

סעיף 20 נותן קדימון לכך בפסיקה:

"חזקת המודעות", על-פיה אדם מוחזק כמודע לאפשרות התרחשותן של התוצאות הטבעיות של התנהגותו (ראו, למשל, ע"פ 10332/03 בלייכר נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(3) 954 (2004); ע"פ 3132/07 בניאגוב נ' מדינת ישראל (14.6.2010)); ע"פ 2772/11 מימון נחמני נ' מדינת ישראל (21.3.2012)).

הנושא: עבירות אחריות קפידה

שאלה:

בעבירת אחריות קפידה - סעיף 22(ג), האם מדובר בעבירת קנס?

תשובה:

עבירת אחריות קפידה היא עבירה שאין בה צורך ביסוד נפשי, לדוגמא: עבירה שנכתב לגביה "עבירה באחריות קפידה"; עבירה שנכתב לגביה - אינה טעונה הוכחה של מחשבה פלילית או רשלנות.

סעיף 22(ג) לחוק העונשין קובע כי לא ניתן לדון אדם למאסר אלא אם הוכחה מחשבה פלילית או רשלנות.

הנושא : סייג השכרות

שאלה:

אשמח להסבר נוסף על סעיף 34ט (שכרות) וליסוד הנפשי הנדרש.

תשובה :

מרגע שיש סעיף עבירה מיד יש לנתח ולהכריע האם מדובר בעבירת התנהגות או תוצאה ומה היסוד הנפשי הנדרש.

במקרה של סייג השכרות :

שכרות (תיקון מס' 39) תשנ"ד-1994

34ט. (א) לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שעשה במצב של שכרות שנגרמה שלא בהתנהגותו הנשלטת או שלא מדעתו. --- שכרות מלאה פטור מאחריות פלילית (לא מדעת או לא נשלטת - קיצוני וכמעט בלתי אפשרי)

(ב) עשה אדם מעשה במצב של שכרות והוא גרם למצב זה בהתנהגותו הנשלטת ומדעת, רואים אותו כמי שעשה את המעשה במחשבה פלילית, אם העבירה היא של התנהגות, או באדישות אם העבירה מותנית גם בתוצאה. --- יש אחריות

פלילית אבל מופחתת ממש בקטן שעבירות תוצאה עם כוונה אז לא יחול ונרד לפזיזות

(ג) גרם אדם למצב השכרות כדי לעבור בו את העבירה, רואים אותו כמי שעבר אותה במחשבה פלילית אם היא עבירה של התנהגות, או בכוונה אם היא מותנית גם בתוצאה. --- נכנס לשכרות בכדי לעבור עבירה הוא יקבל את כל העבירה

גם עבירות תוצאה עם כוונה - דהיינו אין פטור ואין אפילו הפחתה

(ד) בסעיף זה, "מצב של שכרות" - מצב שבו נמצא אדם בהשפעת חומר אלכוהולי, סם מסוכן או גורם מסמם אחר, ועקב כך הוא היה חסר יכולת של ממש, בשעת המעשה, להבין את אשר עשה או את הפסול שבמעשהו, או להימנע מעשיית המעשה.

(ה) סעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ג) חלים גם על מי שלא היה חסר יכולת כאמור בסעיף קטן (ד), אך עקב שכרות חלקית לא היה מודע, בשעת מעשה, לפרט מפרטי העבירה.

הנושא: ענישה

שאלה:

הבנתי שיש מצבים שנפסק בהם עבודות השירות נגד הנאשם בעקבות הרשעה נוספת...
לא הבנתי איך יישא אותם במצטבר ואיך זה בא לידי ביטוי.

תשובה :

אם הנאשם מבצע עבודות שירות, ובמהלך תקופת הריצוי הוא הורשע בעבירה נוספת :

1. אם נגזר עליו מאסר בפועל - הוא יישא את יתרת העונש (של עבודות השירות) ואת העונש הנוסף במצטבר בכלא.
2. אם נגזר עליו עונש אחר - ביהמ"ש רשאי לקבוע שיישא את יתרת עונשו (בעבודות השירות) בכלא.

הנושא: ענישה

שאלה:

אשמח להסבר נוסף לגבי עונש חובה בדגש על עבירות רצח והמתה.

תשובה :

עונש חובה - ישנן עבירות הקובעות עונש חובה שבית המשפט חייב להטיל.
עם זאת, בית המשפט רשאי להטיל עונש קל מעונש החובה בנסיבות מקלות ומיוחדות שיפורטו בגזר הדין.
בית המשפט לא יטיל עונש קל בשני המצבים הבאים:

- בעבירת הרצח.
- בעבירות הנוגעות לחוקים: חוק בדבר מניעתו וענישתו של פשע השמדת עם; חוק לעשיית דין בנאצים ועוזריהם; חוק הטיס (עבירות ושיפוט).

סעיף 41 קובע כלל:

סעיף 41 מיתה, מאסר עולם שלא נקבע לה עונש חובה עד 20 שנה.
כאשר עבירה מסוימת מוגדרת כעבירה שעונשה מאסר עולם, אך לא נאמר במפורש שזהו עונש חובה (כלומר, לא חובה על בית המשפט לגזור מאסר עולם), אזי בית המשפט מוגבל ביכולתו להטיל עונש.
במקרה כזה, בית המשפט רשאי להטיל עונש עד 20 שנות מאסר לכל היותר, ולא מאסר עולם בפועל.
המשמעות: אם בחוק רשום שעבירה מסוימת דינה מאסר עולם, אבל זה לא "מאסר עולם חובה" – ברירת המחדל היא שניתן לגזור לכל היותר 20 שנות מאסר.

הנושא: ענישה

המשך תשובה :

סעיף 311א – חריג לכלל:

אם העבירה היא כזו שעונשה מאסר עולם אבל לא מאסר עולם חובה, בית המשפט מקבל גמישות רחבה יותר: הוא יכול להטיל מאסר עולם לתקופה בלתי קצובה (כלומר מאסר עולם אמיתי, לא מוגבל בזמן); או-

להטיל עונש מאסר ארוך – עד 30 שנות מאסר (ולא רק 20 כפי שקובע סעיף 41).

המשמעות: סעיף 311א מגדיל את תקרת הענישה האפשרית בעבירות מסוימות, ומאפשר לבית המשפט גם להטיל מאסר עולם ממש, גם אם זה לא חובה, או לכל היותר 30 שנה.

ההבדל המהותי

סעיף 41 – ברירת המחדל: עד 20 שנה, אלא אם נקבע "מאסר עולם חובה".
סעיף 311א – חריג: בעבירות חמורות מסוימות ניתן להגיע עד 30 שנה, ואפילו להטיל מאסר עולם בפועל – גם אם החוק לא חייב זאת.

הנושא: כלל הצפיות

שאלה:

אשמח לחידוד נוסף לגבי סעיף 20(ב) בהבדלים בין הלכת הצפיות לבין כלל הצפיות. לעניין היישום לא הבנתי איך עליי לסווג ביניהם.

תשובה:

כלל הצפיות – אם אדם ידע או צפה את התוצאה = כוונה.

הלכת הצפיות הפסיקתית = כוונה מיוחדת; בעבירת כוונה מיוחדת צריך מטרה להשיג את המטרה (המטרה היא להשיג את ההתנהגות).

הוכחת מטרה מיוחדת הלכת הצפיות מקום שבו אדם עשה מעשה עם אפשרות קרובה לוודאי שתתגשם המטרה – יראו אותו כמי שביצע עבירה מתוך כוונה/מניע/מטרה ולכן יש להוכיח מטרה/מניע.

בעבירה תוצאתית כאשר צריך להוכיח את המישור החפצי ביחס לתוצאה – במצב בו אדם צפה כאפשרות קרובה את התרחשות התוצאה = נחיל את כלל הצפיות.

בעבירות מטרה התנהגותיות הוכחה = מודעות למעשה ולנסיבות + קיומה של מטרה (בעזרת הלכת הצפיות).

ישנן עבירות מטרה תוצאתיות הוכחה = מודעות למעשה ולנסיבות + מודעות לאפשרות גרימת התוצאה + כוונה (כלל הצפיות) + קיומה של מטרה (הלכת הצפיות).

סעיף 20(ב) – הסעיף מחליף את המילה כוונה בצפיות, כפי שעצימת עיניים מחליפה את מודעות בסעיף 20א(1).

מספיק שאדם ראה את התרחשות תוצאת החבלה החמורה כאפשרות קרובה לוודאי שתקרה

התוצאה – זה כשם שהתכוון.

הנושא: עבירה שותקת

שאלה:

אשמח להסבר נוסף על עבירה שותקת.

תשובה:

כאשר בעבירה לא כתוב במפורש את היסוד הנפשי הנדרש בה = עבירה שותקת – ברירת המחדל תמיד תהיה "מחשבה פלילית".

לדוגמא – רצח - "הגורם למותו של אדם בכוונה תחילה"; המתה בקלות דעת - "הגורם למותו של אדם בקלות דעת" - > יהיה כתוב כוונה/אדישות/פזיזות/קלות דעת.

במידה ולא כתוב היסוד הנפשי במפורש = עבירה שותקת – נשייך לעבירות של מחשבה פלילית.

הנושא: היסוד הנפשי

שאלה:

אשמח להסבר מתי זה פזיזות, מודעות או כוונה ביחס ליסוד הנפשי.

תשובה :

פזיזות:

פזיזות - אדישות או קלות דעת.

בעבירה תוצאתית – היסוד הנפשי = מודעות + כוונה או פזיזות (מתחלקת ל2).

מודעות:

בעבירה התנהגותית – היסוד הנפשי = מודעות.

המישור ההכרתי (מודעות): עבירה התנהגותית/עבירת התנהגותית מסוג מטרה/עבירה תוצאתית.

1. מודעות למעשה - מודעות לכך שאדם מבצע משהו. לא משנה אם הוא ידע שזה עבירה/ לא ידע שזה עבירה.
2. מודעות לנסיבות - לדוגמא עבירת תקיפה: אדם נתן אגרוף למישהו ברחוב. בדיעבד הסתבר שהוא שוטר. כל עוד התוקף לא ידע שמדובר בשוטר לא ניתן להרשיע אותו בתקיפת שוטר, אלא רק בתקיפה רגילה, משום שהוא לא היה מודע לנסיבה.
3. מודעות לאפשרות התרחשות התוצאה - חזקת מודעות - קיימת גם בעבירה התנהגותית וגם בעבירה תוצאתית - בשל הקושי להיכנס להוכיח את מה שחשב/הרגיש אדם - נעשה שימוש בחזקת המודעות. חזקת המודעות - נראה אדם כמודע למשמעות התנהגותו ולאפשרות התרחשותן של התוצאות הטבעיות הנובעות ממנה = חזקה אובייקטיבית.

הנושא: היסוד הנפשי

המשך תשובה:

כוונה:

כלל הצפיות – אם אדם ידע או צפה את התוצאה = כוונה.

הלכת הצפיות הפסיקתית = כוונה מיוחדת; בעבירת כוונה מיוחדת צריך מטרה להשיג את המטרה (המטרה היא להשיג את ההתנהגות).

הוכחת מטרה מיוחדת הלכת הצפיות מקום שבו אדם עשה מעשה עם אפשרות קרובה לוודאי שתתגשם המטרה – יראו אותו כמי שביצע עבירה מתוך כוונה/מניע/מטרה ולכן יש להוכיח מטרה/מניע.

בעבירה תוצאתית כאשר צריך להוכיח את המישור החפצי ביחס לתוצאה – במצב בו אדם צפה כאפשרות קרובה את התרחשות התוצאה = נחיל את כלל הצפיות.

בעבירות מטרה התנהגותיות הוכחה = מודעות למעשה ולנסיבות + קיומה של מטרה (בעזרת הלכת הצפיות).

ישנן עבירות מטרה תוצאתיות הוכחה = מודעות למעשה ולנסיבות + מודעות לאפשרות גרימת התוצאה + כוונה (כלל הצפיות) + קיומה של מטרה (הלכת הצפיות).

סעיף 20(ב) – הסעיף מחליף את המילה כוונה בצפיות, כפי שעצימת עיניים מחליפה את מודעות בסעיף 20א(1).

מספיק שאדם ראה את התרחשות תוצאת החבלה החמורה כאפשרות קרובה לוודאי שתקרה התוצאה – זה כשם שהתכוון.

הנושא: היסוד הנפשי

שאלה:

אפשר בבקשה הסבר להבדל בין סעיף 21ב ל90ב לחוק העונשין?

תשובה :

סעיף 21(ב): עוסק בשאלה מתי ניתן להסתפק ברשלנות כיסוד נפשי – רק בעבירות שאינן פשע.
סעיף 90ב: עוסק בעונש המרבי לעבירות רשלנות שנקבעו בעבר בחוקים ישנים – ומגביל אותו ל-3 שנים. לדוגמא: אם יש עבירה קיימת מחוק ישן (מלפני תיקון 39) שנקבעה כרשלנות עם עונש של 7 שנות מאסר – סעיף 90ב מצמצם את הענישה בפועל ל-3 שנים בלבד.

הנושא: שינוי חיקוק לאחר עשיית עבירה

שאלה:

אפשר בבקשה הסבר לגבי סעיף 5 לחוק העונשין?

תשובה:

סעיף 5(א) לחוק העונשין: חיקוק קיים שהעונש בגינו הוקל – שינוי חוק במהלך משפט של נאשם – מצב בו עדיין אין פס"ד חלוט.

לדוגמא – עבירת הריגה שהעונש בגינה היה 20 שנה, הפכה להמתה בקלות דעת שהעונש בגינה 12 שנה – העונש המקל יהיה התקף.

סעיף 5(ב) לחוק העונשין: הקלה בעונש של עבירה לאחר שניתן פס"ד –

לדוגמא – אדם הורשע בעבירת גניבה וקיבל 5 שנים. לאחר שהורשע ונגזר דינו, נעשה שינוי והעונש המקסימלי הפך ל3 שנים – במצב זה, עונשו יופחת ל3 שנים.

מה קורה במצב הפוך? לדוגמא – אדם הורשע בגניבה וקיבל שנתיים. נעשה שינוי והעונש המקסימלי 3 שנים – העונש יוותר על כנו משום שממילא הוא לא קיבל עונש גבוה יותר מהמקסימום החדש.

הנושא : מבחן הגולגולת הדקה והדקיקה

שאלה:

אפשר הסבר על ההבדלים בין מבחן הגולגולת הדקה לבין מבחן הגולגולת הדקיקה?

תשובה :

בכדי להרשיע אדם בעבירת תוצאה אנחנו נדרשים קשר סיבתי בין מעשה לתוצאה (סעיף 18).
ברגע שיש ניתוק קש"ס לא ניתן להרשיע אין עמידה בתנאי הדין.

בהקשר זה דיברנו על מבחן הגולגולת הדקה (עבירות אלימות) בא המחוקק ואומר גם אם התוצאה טרגית ביחס למעשה (סיפור דניאל סלומון) עדיין מבחינתי אני לא מנתק קש"ס המבחן אומר אתה צריך לדעת שאתה לא מכיר את המבנה האנטומי של האדם ואתה עלול להגיע לתוצאה טרגית.

מבחן הגולגולת הדקיקה המחוקק עוצר את ההתלהבות של הגולגולת הדקה ואומר - לא כל אירוע אלימות ותוצאה טרגית יחיל אחריות פלילית.

מתי? במצב שהוא קיצוני מידי למשל עבירת שוד תקיפה שזה בעצם תקיפה לשם גניבה- דחפתי זקן לקחתי ממנו את הארנק והוא מת מדום לב.. אני לא ידעתי שהארנק היה כל עולמו זכר שריד אחרון של אשתו נאמר... זה קיצוני מידי להחלת קש"ס לפי מבחן הגולגולת הדקה.

הנושא: עבירת התנהגות ועבירת תוצאה

שאלה:

לא הבנתי את ההבדל כשיש כוונה בעבירת התנהגות לבין כוונה בעבירת תוצאה.

תשובה:

- בעבירה התנהגותית מסוג מטרר – מקום שהמונח אינו מתייחס לתוצאה של מעשה העבירה – אנחנו נחפש את המניע או את המטרר לביצוע המעשה כדי להשיג את התוצאה. המטרר היא לא לעניין התוצאה, אלא לעניין ההתנהגות. אין תוצאה אבל יש מטרר או מניע להגיע לתוצאה – גם אם המטרר לא הושג בפועל. זיהוי עבירות מטרר – "כדי", "מתוך מטרר", "לשם", "בכוונה".
- לדוגמא: "החזקת סכין למטרר לא כשרה" – עצם העובדה שאדם מחזיק את הסכין למטרר לא כשרה = עבירה, גם אם לא הוציא אותה מהכיס. אין פה תוצאה, אבל יש מניע – והוא מטרר לא כשרה.
 - דוגמא נוספת: העושה מעשה **בכוונה להפריע** לשוטר – גם אם בסוף לא הפריע, מדובר בעבירה של מטרר.
 - דוגמא נוספת: המשלח אש בנכס **במטרר לפגוע** בנכס של המדינה – גם אם נכס של המדינה הוצת אבל בפועל נפגע בית פרטי שהוא לא נכס של המדינה = מתקיימות יסודות העבירה, היה פה מניע לפגוע בנכס של המדינה.

הנושא: עבירת התנהגות ועבירת תוצאה

המשך תשובה:

לאחר שזיהינו עבירות מטרה – צריך לבדוק האם המטרה היא שתקרה תוצאה מסוימת (כמו בעבירת המתה) ואז זו תהיה עבירה תוצאתית.

אם אין מטרה שתקרה תוצאה מסוימת – אז נחפש מטרה להשגת המטרה בדיוק כמו בדוגמאות למעלה.

בעבירת מטרה לא נדרשת תוצאה מוחשית שתקרה בפועל, אלא מעשה שנעשה תוך מטרה מסוימת. אין דרישה לתוצאה מוחשית – כפי שנדרש בעבירה תוצאתית.

דוגמאות נוספות להבנה מעמיקה:

עבירה התנהגותית מסוג מטרה - סעיף 406 - הנכנס (=התנהגות) למקום המשמש למגורי אדם או לתפילה **(=נסיבה)**, או הנמצא בהם, בכוונה לבצע גניבה או פשע **(=מטרה)** – דינו 5 שנים מאסר.

עבירה תוצאתית מסוג מטרה - סעיף 329 - העושה (=התנהגות) אחת מאלה בכוונה להטיל באדם נכות או מום, או לגרום לו חבלה חמורה **(=מטרה)** או להתנגד למעצר או לעיכוב כדין.. (1) פוצע אדם או גורם לו חבלה חמורה, שלא כדין **(=תוצאה)**.

עבירה תוצאתית או התנהגותית מסוג מטרה - סעיף 327 - השולל מאדם (=תוצאה) או מנסה לשלול (=התנהגות) ממנו את כושר התנגדותו, באמצעים שיש בהם סכנה לחיי אדם... בכוונה לבצע פשע **(=מטרה)**.

בהצלחה בהמשך !